

PEYVƏND

bunları bilmək vacibdir!

İnfeksiyon xəstəliklər çox təhlükəli və hətta ölümlə də nəticələnə bilər. Bu xəstəliklərə qarşı immunitet (xəstəlikdən qorunma) doğulmur. Buna görə də uşaqların bu xəstəliklərdən qorunması üçün peyvəndlər tətbiq edilir.

Peyvəndlərin aparılması nəticəsində bir çox xəstəlik qaldırılıb. Azərbaycanda ağır yoluxucu xəstəliklərin qarşısını almaq üçün Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən görülən tədbirlər nəticəsində Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Azərbaycana

Hazırda Azərbaycanda hepatit B, qızılca, qöyöskürək, tetanus, B tipli hepatit və digər məxmərək xəstəliklərinin qarşısını almaq üçün Dövlət tibb müəssisələrində PEYVƏNDLƏR

Kitabçada valideynlər üçün yoluxucu xəstəliklərin peyvənd təqvimini ilə bağlı zəruri məlumatlar

ükəli olub, ağır formalarında
peyvənd isə uşaqlarda yoluxucu
liyə tutulmama qabiliyyəti) yaradır.
əleyhinə peyvənd olunması vacibdir.

sıra xəstəliklər qlobal səviyyədə aradan
stəlik olan poliomielitə yoluxanların sayı
lər nəticəsində sıfıra endirilib. 2002-ci ildə
“Poliomielitdən azad ölkə” statusunu verib.

**B, vərəm, poliomielit, difteriya,
mofil infeksiya, qızılca, parotit,
ə qarşı peyvənd aparılır.
PEYVƏNDLƏR PULSUZ EDİLİR.**

*u xəstəliklər, onların profilaktikası və
ruri olan məlumatlar verilib.*

Epidemik parotit

Epidemik parotit – yoluxucu xəstəlikdir, hava-damcı yolu ilə yayılır. **Xəstəliyin ən xarakterik əlaməti** – qulaqdibi tüpürcək vəzilərinin şişkinliyidir. Digər əlamətlər – çeynəmə və udqunma zamanı ağrı, ümumi halsızlıq, oğlanlarda xayaların, qızlarda yumurtalıqların ağrılı və həssas olmasıdır. Epidemik parotit xəstəliyi nadir, lakin ciddi ağırlaşmalara səbəb ola bilər. Kişilərdə və yeniyetmə oğlanlarda bu ağırlaşmalardan bəzən sonsuzluqla nəticələnən xayaların bir və yaxud ikitərəfli iltihabını (orxit) qeyd etmək olar. Patoloji prosesə mədəaltı vəzi cəlb olunduqda, şəkərli diabetin inkişafı ilə ağırlaşma müşahidə oluna bilər.

Qızılcanın, epidemik parotitin və məxmərəyin profilaktikası

Qızılca, epidemik parotit və məxmərək əleyhinə peyvənd bu xəstəliklərin profilaktikasının ən uğurlu üsuludur. Uşaqları qızılca-parotit-məxmərək (QPM) əleyhinə vaksinlə (üç infeksiyaya qarşı) peyvənd etmək vacibdir. Bu peyvəndin 1-ci dozası, Milli peyvənd təqviminə uyğun olaraq, uşaqlara 12 aylığında, 2-ci dozası isə 6 yaşında vurulur.

Peyvəndlərin məhz vaxtında və bütövlükdə aparılması uşaqların sağlamlığını qoruyur!

Difteriya

Difteriya – hava-damcı yolu ilə yayılan kəskin yoluxucu xəstəlikdir. **İnfeksiya mənbəyi** – xəstələr və bakteriya gəzdiriciləridir.

Xəstəliyin əlamətləri – boğaz ağrısı, boğazda qızartı, iştahasızlıq, hərarətin bir qədər yüksəlməsi, 2-3 gün ərzində udlaq və badamcıqların üzərində boz rəngli ərpin əmələ gəlməsi, boyun limfa vəzilərinin bir qədər böyüməsi, boyun nahiyəsinin şişməsi, burundan serroz-qanlı möhtəviyyatın ifraz olunması və s. Xəstəliyin ilk günlərində difteriyalı xəstədə ürək ritmini pozan və ürək çatışmazlığına səbəb olan miokardit inkişaf edə bilər. Vaxtında həkimə müraciət edilmədikdə xəstələrdə digər fəsadlar da baş verir. Difteriyanın ağır forması zamanı udlaqda inkişaf edən ödem (şişkinlik) tənəffüs yollarını tutur və yaranan asfiksiya (boğulma) nəticəsində ölüm baş verir.

Göyöskürək

Göyöskürək – tənəffüs yolunun yoluxucu xəstəliyidir, hava-damcı yolu ilə çox asan yayılır. Belə xəstələrdə 4-8 həftə davam edən “hürücü” öskürək müşahidə edilir. Xəstəlik ən çox 1 yaşa qədər uşaqlar üçün təhlükəlidir.

İlk olaraq, uşaqda adi soyuqdəymə əlamətləri müşahidə olunur, tədricən isə davamlı (əsasən gecə saatlarında müşahidə olunan) öskürək tutmaları başlayır. Vaxtında həkimə müraciət edilmədikdə xəstələrdə fəsadlar qeydə alınır. Onlardan ən yayılmış və ölümlə nəticələnən fəsad – bakterial pnevmoniyadır. Bundan əlavə, qıcolmalar və qısamüddətli bayılma da baş verə bilər.

Tetanus

Tetanus – xəstəliyi törədən bakteriyalara daim ətraf mühitdə rast gəlmək olar. Tetanus insandan-insana keçmir. İnsan tetanusa yara və yaxud kəsik səthinə torpaq zərrələrinin daxil olduğu zaman yoluxa bilər. Bu bakteriyalar ən çox dərin deşilmiş yaralarda inkişaf edir.

Tetanusun xarakterik əlamətləri – çeynəmə əzələlərinin qıcolmasıdır. Daha sonra qıcolmalar boyun əzələlərinə keçir və udqunmanı çətinləşdirir. Bu proses güclü əzələ gərginliyi, ürək ritminin pozulması, koma və s. ağırlaşmalarla nəticələnir. Ölüm halları daha çox azyaşlı uşaqlar və yaşlılar arasında qeydə alınır.

B tipli hemofil çöplər tərəfindən törədilən xəstəliklər (Hib infeksiya)

B tipli hemofil çöplər – insandan-insana hava-damcı yolu ilə keçir. Uşaqlar arasında qeydə alınan B tipli hemofil çöplər tərəfindən törədilən xəstəliklərin 90%-dən çoxu təhlükəli infeksiyon xəstəlikləridir (pnevmoniya, sepsis, epiglottit, septiki artrit, osteomyelit, absess, perikardit). Xəstəliyin böyük qismi 2 yaşa qədər uşaqlar və əsasən də körpələr arasında qeydə alınır. Hib meningiti keçirmiş uşaqlar arasında bir sıra müalicə olunmayan ciddi nevroloji qüsurlar inkişaf edə bilər. Belə uşaqlar əqli inkişafdan geri qalma və eşitmənin itirilməsi kimi hallara məruz qalır və ömürlük əlilliyə düşər olurlar. Xəstələrin 5-10%-də xəstəlik ölümlə nəticələnir.

Peyvəndlərdən imtina etməyin!

Hepatit B

Hepatit B – xəstəliyinin törədicisi hepatit virusudur. Bu infeksiya qaraciyəri zədələyir, kəskin və xronik hepatiti törədir. Daha ağır hallarda sirroz və qaraciyər şişləri yaranır. Bu infeksiya aşağıdakı yollarla ötürülür: qeyri-steril inyeksiya və ya əməliyyat zamanı, xəstə anadan yenidoğulmuş uşağa, yoxlanılmamış qan köçürmələri, cinsi əlaqə zamanı və s. Uşaqda bu infeksiya, adətən, əlamətsiz keçir, yoluxmuş uşaqlar daha çox xronik daşıyıcı olurlar. Yoluxmuş insanlarda, ilk növbədə, ümumi halsızlıq, mədə-bağırsaq pozğunluqları və soyuqdəymə əlamətləri özünü göstərir. Bu zaman xəstədə sidik tünd rəngli, nəcis isə ağımtil olur, bədəndə sarılıq müşahidə olunur. Dəqiq diaqnoz qoyulması üçün xəstə həkimə müraciət etməlidir.

Difteriyanın, göyöskürəyin, tetanusun, Hib infeksiyanın və hepatit B-nin profilaktikası

Difteriya, göyöskürək, tetanus, Hib infeksiya və hepatit B-dən qorunmanın ən effektiv yolu vaksinasiyadır. Hepatit B əleyhinə HepB vaksininin ilk dozası yenidoğulmuşlara doğuşdan sonra 12 saat ərzində vurulmalıdır. Daha sonra uşaqlar difteriya, göyöskürək, tetanus, Hib infeksiya və hepatit B-yə qarşı 1 yaşına qədər kombine olunmuş beşkomponentli GDT Hib HepB vaksini ilə 3 dəfə, 2 yaşına qədər yalnız GDT (göy öskürək, difteriya, tetanus) vaksini ilə 1 dəfə, 6 yaşda yalnız DT (difteriya və tetanus) vaksini ilə 1 dəfə peyvənd olunmalıdırlar.

Çoxkomponentli vaksinin üstünlüyü bir neçə xəstəliyə qarşı vaksinlərin bir inyeksiyada yeridilməsidir.

Vərəm

Vərəm – hava-damcı yolu ilə yayılan yoluxucu xəstəlikdir, adətən, ağciyərləri, bəzən isə sümük, beyin, dəri və s. orqanları zədələyir. **Vərəmin əsas əlamətləri** – ümumi halsızlıq, hərarət, yüksək dərəcədə tərləmə, çəkinin itirilməsidir. Ağciyər vərəmi olan xəstədə daima öskürək, bəzən qanhayırma və döş nahiyəsində ağrılar müşahidə olunur. Vərəm xəstəliyinə yoluxmuş xəstələr mütləq həkimə müraciət etməli və spesifik terapiya kursu keçməlidirlər.

Vərəmin profilaktikası

Vərəm infeksiyasına yoluxmanın qarşısını almaq məqsədilə bütün yenidoğulmuşlar 4-7 gündə vərəm əleyhinə BCG vaksini ilə peyvənd olunmalıdırlar. Bu peyvənd uşaqlar arasında vərəm meningiti və vərəm infeksiyasının digər ağır formalarının baş verməsinin qarşısını alır.

Poliomielit

Poliomielit – sinir sistemini zədələyən, əzələlərin iflicinə gətirib çıxaran və hətta ölümlə nəticələnə bilən yoluxucu xəstəlikdir. Adətən, 15 yaşa qədər uşaqlar, nadir hallarda isə böyüklər də yoluxa bilərlər. Ən çox 5 yaşadək uşaqlar xəstələnirlər. **Xəstəliyin əsas əlamətləri** – hərarətin yüksəlməsi, iştahasızlıq, əzginlik, əzələ və baş ağrılarıdır. Poliomielit keçirmiş insanların çoxu ciddi iflic qalıqları ilə üzləşir.

Poliomielitin profilaktikası

Təhlükənin qarşısını almaq məqsədilə uşaqlar diri oral poliomielit vaksini ilə peyvənd edilməlidirlər. Vaksin məhlul şəklində pipetlə uşağın ağız boşluğuna damızdırılır. Peyvənd uşağın 4-7 günlüyündə, sonra isə 2, 3, 4 və 18 aylığında edilir. Hər bir uşaq 2 yaşnadək mütləq bu vaksinin 5 dozasını almalıdır.

DİQQƏT!

- 1. Poliomielitə qarşı vaksin pipetlə uşağın ağız boşluğuna damızdırılır, digər vaksinlər isə inyeksiya yolu ilə yeridilir.**
- 2. Bir yaşa qədər uşaqlarda bu inyeksiyalar bud əzələsinə vurulur.**
- 3. Peyvənddən sonra uşaqda baş verə biləcək reaksiyalar barədə həkimdən öyrənin.**
- 4. Peyvənddən sonra reaksiya olduqda dərhal həkimə müraciət edin.**

Peyvəndlər peyvənd təqviminə uyğun olaraq aparılmalıdır!

YAŞ	PEYVƏNDLƏR*	HANSI XƏSTƏLİKLƏRƏ QARŞI
doğulandan sonra 12 saat ərzində	HepB	hepatit B
4-7-ci günlərdə	BCG	vərəm
	OPV	poliomielit
2 aylıqda	GDT Hib HepB	göyöskürək, difteriya, tetanus, B tipli hemofil infeksiya, hepatit B
	OPV	poliomielit
3 aylıqda	GDT Hib HepB	göyöskürək, difteriya, tetanus, B tipli hemofil infeksiya, hepatit B
	OPV	poliomielit
4 aylıqda	GDT Hib HepB	göyöskürək, difteriya, tetanus, B tipli hemofil infeksiya, hepatit B
	OPV	poliomielit
12 aylıqda	QPM	qızılca, parotit, məxmərək
18 aylıqda	GDT	göyöskürək, difteriya, tetanus,
	OPV	poliomielit
6 yaşda	QPM	qızılca, parotit, məxmərək
	DT	difteriya, tetanus

*01 aprel 2013-cü ildən peyvənd təqviminə pnevmokokk infeksiyaya qarşı vaksin də daxildir.

Bir yaşa qədər uşaqlar pnevmokokk əleyhinə vaksinlə 3 dəfə peyvənd olunmalıdırlar. Bu, pnevmokokk tərəfindən törədilən pnevmoniya, meningit və s. xəstəliklərdən qorunmanın ən effektiv yoludur.

Kitabça Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 26 noyabr 2010-cu il tarixli 225 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "2011-2015-ci illər üçün yoluxucu xəstəliklərin immunoprofilaktikasına dair Tədbirlər Proqramı"nın icrası üçün Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Tədbirlər Planının 5.2-ci bəndinə uyğun olaraq Səhiyyə Nazirliyinin İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzi tərəfindən hazırlanmış və çap edilmişdir. Bukletdə dərc olunanlar Səhiyyə Nazirliyi Respublika Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi ilə razılaşdırılmışdır.

Bakı, AZ1122, H. Zərdabi küç., 96
Tel: 431-60-88, Faks: 430-52-85
office@isim.az www.isim.az